

Náklady soudního řízení při rozhodování podle zákona o odpovědnosti státu za škodu

13.12.2023 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

Stěžovatelé se žalobou u obvodního soudu domáhali proti vedlejší účastnici (Česká republika - Ministerstvo financí) podle zákona o odpovědnosti státu za škodu náhrady nemajetkové újmy za nesprávný úřední postup spočívající v nepřiměřeně dlouhém správním řízení o odstranění stavby a dodatečném povolení stavby.

Jako přiměřené zadostiučinění požadovali celkem 469 687,50 Kč. Obvodní soud uložil vedlejší účastnici povinnost zaplatit stěžovatelům určité částky a ve zbývajícím rozsahu žalobu zamítl. Současně uložil vedlejší účastnici povinnost nahradit stěžovatelům náklady nalézacího řízení ve výši 130 221,40 Kč. Celkovou délku správního řízení považoval nalézací soud za nepřiměřenou. Městský soud, přestože změnil výroky obvodního soudu ohledně výší určitých částek, se ztotožnil s vymezením rozhodné doby posuzovaného řízení i se závěrem, že bylo nepřiměřeně dlouhé. Současně však rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení – právě tento výrok je nyní napadený ústavní stížností, v níž stěžovatelé namítali porušení jejich ústavně zaručeného práva na soudní ochranu.

První senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jaromír Jirsa) ústavní stížnosti vyhověl a zrušil výrok III. rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 28 Co 145/2023 270 ze dne 28. 6. 2023. Rozhodnutím soud porušil právo stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Přestože „spor“ o náhradu nákladů řízení může mít významný dopad do majetkové sféry účastníků řízení, zpravidla nedosahuje intenzity způsobilé porušením jejich základní práva a svobody. Při rozhodování o nákladech řízení je však na druhou stranu třeba dbát ústavně zaručených práv účastníků. Podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu platí, že i když měl účastník ve věci úspěch jen částečný, může mu soud přiznat plnou náhradu nákladů řízení, měl-li neúspěch v poměrně nepatrné části nebo záviselo-li rozhodnutí o výši plnění na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu.

V nyní projednávaném případě stěžovatelé prokázali základ nároku, tedy existenci nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Přiměřené zadostiučinění jim však nebylo soudem přiznáno v plné žalované výši. I za této situace se podle Ústavního soudu postupuje podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu, neboť výše přiměřeného zadostiučinění závisí na volné úvaze soudu. To platí i pro rozhodování o nákladech odvolacího řízení, není-li v něm základ nároku žalobce úspěšně zpochybněn. Vedlejší účastnice se odvolala proti vyhovujícímu výroku rozsudku nalézacího soudu v celém rozsahu. Výslovně v odvolání zpochybňovala i základ nároku stěžovatelů, nikoli pouze jeho výši. V základu nároku (ohledně existence nesprávného úředního postupu) byla vedlejší účastnice neúspěšná, a to i v rámci odvolacího řízení, naopak stěžovatelé v něm byli úspěšní. Odvolací soud tedy pochybil, rozhodl-li o náhradě nákladů v rozporu s judikaturou Ústavního soudu s odůvodněním, že v odvolacím řízení byli jak stěžovatelé, tak vedlejší účastnice částečně úspěšní, a odepřel stěžovatelům právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

V dalším řízení bude úkolem odvolacího soudu, aby znovu rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Buď přizná stěžovatelům právo na náhradu nákladů odvolacího řízení podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu v plné výši, nebo s ohledem na konkrétní okolnosti případu odůvodní,

proč tak učinit nemohl.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/23 je dostupný zde (422 KB, PDF).

<https://www.usoud.cz/aktualne/naklady-soudniho-rizeni-pri-rozhodovani-podle-zakona-o-odpovednost-i-statu-za-skodu>